

Natuurinclusieve landbouw in het Buitenland van Rhon: meer insecten en gelijke opbrengst van de gewassen vergeleken met gangbare landbouw.

Foto: Valentijn te Plate

Insecten en bodemleven floreren in landschappen waar VNC actief is

Nieuw wetenschappelijk onderzoek bewijst grote ecologische waarde van heggen

Onlangs verschenen meerdere wetenschappelijke studies over biodiversiteit in landbouwgebieden. Hieruit blijken op plekken waar landschapselementen liggen zoals heggen of bloemranden, meer insecten voor te komen dan op plekken waar die elementen er niet zijn.

Dit is onderzocht in de Ooijpolder en het Buitenland van Rhon, twee gebieden waar de VNC actief is en veel nieuwe

landschapselementen heeft gerealiseerd. Daarnaast blijkt uit een onderzoek in de Maasheggen de aanwezigheid van heggen een bijzonder positief effect te hebben op het bodemleven.

Tot slot verscheen in de Volkskrant een artikel van Caspar Janssen over een Engelse heg van 85 meter lang die meer dan 2.000 soorten herbergt.

Heggen in de Ooijpolder

In de Ooijpolder bij Nijmegen heeft de VNC samen met andere partijen leiding gegeven aan het grootste landschapsherstelproject in de Nederlandse geschiedenis. Als eerste aangewezen voorbeeldgebied van het Deltaplan voor het landschap is in de Ooijpolder een natuurrijk boerenlandschap gecreëerd. In slechts vier jaar tijd heeft het landschap hier een totale metamorfose ondergaan, door de aanleg van dertig kilometer aan knipheggen, struweelhagen, knotbomen, bloemrijke slootranden, graskruidenstroken en plasdrasoevers.

Foto: Valentijn te Plate

Conclusie onderzoek:
heggen zorgen voor
tweemaal zoveel insecten.

VERENIGING NEDERLANDS
CULTUURLANDSCHAP

Wat iedereen eigenlijk al wist, is nu wetenschappelijk aangetoond: natuurlijk cultuurlandschap is van enorm groot belang voor de biodiversiteit en in het bijzonder voor de noodlijdende insecten.

Robin Lexmond onderzocht voor de Radboud Universiteit – in het kader van het Living Lab Ooijpolder – drie jaar lang de hoeveelheden insecten die voorkwamen op landbouwgronden in de Ooijpolder en de Duffelt. Daaruit bleek dat bij percelen met heggen maar liefst twee keer zoveel insecten voorkwamen als bij percelen zonder heggen. De omgeving rondom de heg is daarbij minder bepalend voor het aantal insecten; vooral de aanwezigheid van de heg zelf is cruciaal. Robin Lexmond concludeert dan ook: elke extra meter heg telt.

Natuurinclusieve landbouw in het Buitenland van Rhoon

In de polder Rhoon onder Rotterdam geeft de VNC samen met andere partijen

vorm aan een streefbeeld om het gebied te ontwikkelen op het gebied van natuur, landbouw en recreatie. Sindsdien zijn al vele tientallen kilometers en hectaren nieuw landschap ontwikkeld, bestaande uit onder meer heggen, hoogstamboomgaarden, knotbomen, natuurvriendelijke oevers en grienden.

Iryna Litovska promoveerde aan de Wageningen Universiteit met een onderzoek naar natuurinclusieve landbouw in het Buitenland van Rhoon. Zij ontdekte onder meer dat in extensieve graslanden, natuurvriendelijke oevers en kruidenrijke randen meer bijen voorkomen dan op dijken en in perceelsranden zonder deze elementen. Ook bleek dat meer geleedpotigen voorkomen in natuurinclusieve

landbouw dan in gangbare landbouw, zonder dat dat ten koste gaat van de opbrengst van de gewassen.

De bevindingen uit de twee onderzoeken zijn zeer hoopgevend. Ze onderschrijven het belang van een natuurlijk cultuurlandschap voor de biodiversiteit en in het bijzonder voor de noodlijdende insecten. Bovendien tonen de studies nog maar eens aan dat het werk van de VNC in de onderzochte gebieden ook echt concrete resultaten oplevert, en dat landschapsherstel dus een beproefd middel is om de biodiversiteit te versterken.

De wetenschappelijke artikelen zijn te lezen via onze website.

Gezondere bodem onder heggen in de Maasheggen

Nog meer voordelen van heggen blijken uit een recent onderzoek van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW). De aanwezigheid van heggen blijkt een bijzonder positief effect te hebben op het bodemleven. Zo komen er bijvoorbeeld in de bodem onder heggen veel schimmels voor, die in naastgelegen percelen niet voorkomen. Daarmee zorgen heggen niet alleen voor meer bodembiodiversiteit, maar ook voor het beter opnemen en vasthouden van water in de bodem onder heggen, waarmee ze minder gevoelig zijn voor droogte dan aangrenzende weilanden en akkers.

Voor deze studie is onderzoek gedaan naar heggen van meer dan honderd jaar oud in de Maasheggen, het UNESCO-biosfeergebied waar de VNC ook al jaren actief is en waar inmiddels meer dan 50 kilometer aan heggen is hersteld en

onder duurzaam beheer is gebracht. Dit onderzoek toont eens te meer aan hoe belangrijk het is om zuinig te zijn op onze waardevolle cultuurlandschappen, zoals de eeuwenoude Maasheggen.

Ruim 2000 soorten in 85 meter heg

Tot slot verscheen onlangs een prachtig artikel over heggen in de Volkskrant, geschreven door Caspar Janssen (journalist, schrijver, winnaar van de Gouden Mispel 2024). Hij ging op pad met beroemde Engelse heggenonderzoeker Rob Wolton om diens bekendste heg te bezoeken. 'Hedge 2070' ontleent zijn naam aan de 2.070 soorten die voorkomen in de 85 meter lange heg.

Met het juiste beheer kunnen heggen dus een enorme bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Naast de soorten die leven, broeden en schuilen in de heg, bieden heggen ook beschutting voor vee en vormen ze natuurlijke verbindingen voor

dieren om zich in te verplaatsen. Bovendien kunnen ze de gevolgen van klimaatverandering vertragen, bijvoorbeeld door het tegenhouden van stofstormen en het vasthouden van koolstof.

Sinds jaar en dag zet de VNC zich met hart en ziel in voor het herstel van heggen en andere karakteristieke landschapselementen in Nederland. En we laten zien dat het kan! Alleen al het afgelopen jaar kwamen er weer tientallen kilometers heggen en andere elementen bij op verschillende plekken in Nederland. Samen met boeren en andere grondeigenaren brengen we het landschap stap voor stap weer tot leven.

We herstellen niet alleen wat verloren is gegaan, maar bouwen actief aan een rijker, gevarieerder en aantrekkelijker buitengebied. Zo krijgt het Nederlandse landschap zijn groene karakter weer terug, meter voor meter.

Pad uit de Put: eerste Tiny poel aangelegd

Wethouder Lenneke Welschen opende op dinsdag 30 juni de eerste Tiny Poel van Nederland op het schoolplein van de 1e Van der Huchtschool in Soest. Deze kleine, natuurrijke vijver van IVN Natuureducatie is aangelegd om de gewone pad te helpen.

De gewone pad is namelijk steeds minder gewoon. In de afgelopen zeventien jaar is hun aantal met meer dan 40% afgenomen. Met de aanleg van Tiny Poelen ontstaat nieuw leefgebied voor amfibieën in de bebouwde omgeving. Tegelijkertijd brengt het kinderen op een speelse manier in contact met waternatuur. Tiny Poelen zijn onderdeel van het project Pad uit de Put, een samenwerking van IVN Natuureducatie, RAVON en Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, mogelijk gemaakt dankzij een extra bijdrage van de Postcode Loterij.

Voorafgaand aan de opening kregen leerlingen van de school een gastles over waterdieren, biodiversiteit en het belang van een gezonde leefomgeving voor

amfibieën. Tijdens en na de opening gaan de kinderen ook zelf aan de slag rond de poel, bijvoorbeeld door het waterleven te onderzoeken.

Natuur naar de kinderen toe brengen

'Steeds minder kinderen groeien op met dagelijks natuurcontact', zegt Maartje Langeslag, projectleider van IVN Natuureducatie. Terwijl onderzoek laat zien hoe waardevol dit is voor de ontwikkeling van kinderen: voor hun motoriek, creativiteit en gezondheid. Met een Tiny Poel brengen we de natuur letterlijk naar het schoolplein toe: de plek waar kinderen elke dag komen.'

Wethouder Lenneke Welschen noemt de poel een aanwinst voor Soest: 'Het is misschien een 'Tiny' Poel, maar met een

grote betekenis. Hier maken kinderen kennis met de natuur door haar zelf te ervaren. Want wat je beleeft, blijft je bij. De school helpt hiermee de pad en verrijkt tegelijkertijd de wereld van leerlingen.'

Hulp bij beheer

De poel in Soest is circa 6 m² groot en veilig ingericht met een omheining. Bij de aanleg zijn inheemse water- en oeverplanten gebruikt die bijdragen aan een gezond leefgebied voor amfibieën en andere waterdieren. De school wordt de komende periode ondersteund bij het beheer, zodat de Tiny Poel zich goed kan ontwikkelen en langdurig gebruikt kan worden.

Foto: Wesley Huisman

Een deel van het recent ingerichte compensatiegebied, met rechtsboven de nieuwe woonwijk in aanleg.

Compensatielandschap Udenhout voltooid

De VNC heeft in samenwerking met Das&Boom recent de inrichting afgerond van een (dassen)compensatiegebied bij Udenhout in de gemeente Tilburg. Hier wordt door gebiedsontwikkelaar Triborgh een nieuwe woonwijk gerealiseerd. Deze wijk 'Berk & Hout' draagt bij aan het oplossen van het woningtekort in Tilburg. De wijk zal bestaan uit woonhuizen met kleinschalige erven rondom

een pleintje en is ingepast in het omringende coulisselandschap. Op het terrein bevinden zich ook steenuilen, bunzingen, wezels en een bewoonde dassenburcht.

Om mogelijke verstoring van het leefgebied van deze soorten te compenseren heeft de VNC een inrichtingsplan gemaakt dat ook door de VNC is uitgevoerd.

Voor de verschillende in het gebied voorkomende soorten hebben wij het landschap zorgvuldig ingericht en verbeterd, zowel binnen het projectgebied als daaromheen. Zo is een nieuwe houtwal aan-

gelegd ter aanvulling op de reeds aanwezige houtwallen die ook behouden blijven. Daarnaast hebben we ongeveer een kilometer aan nieuwe knip-/scheerheggen aangeplant, bestaande uit verschillende soorten zoals lijsterbes, hazelaar en mispel. Deze heggen hebben we beschermd met een veeraster. Ook zijn er twee nieuwe poelen gegraven. Verder hebben we bloemrijk grasland ingezaaid, greppels aangelegd en twintig hoogstamfruitbomen geplant. Tot slot zijn een kunstburcht voor de dassen, dassenraster en dassentunnel aangelegd, waarmee de das een veiliger en prettiger leefgebied heeft gekregen om te kunnen blijven wonen.

Voor de das zijn een kunstburcht, dassentunnel en begeleidend raster aangelegd.

Afgelopen zomer heeft Triborgh het eigendom van het compensatiegebied overgedragen aan de VNC voor het symbolische bedrag van 1 euro. Als nieuwe eigenaar van het gebied kunnen wij erop toezien dat het in stand wordt gehouden en de dassenburcht zijn functie behoudt. Een pachter zal de weilanden in het gebied voor ons beheren en wij verzorgen het snoeien en onderhouden van de landschapselementen.

Dit project is een positief voorbeeld van hoe we van de (woning)nood een deugd kunnen maken, door met uitgebreide compensatie te zorgen voor een verbeterd en veiliggesteld leefgebied voor allerlei dieren. De VNC en Das&Boom kijken terug op een goede samenwerking met Triborgh en zijn tevreden over het resultaat.

Foto: Valentijn te Plate

IN MEMORIAM

Thomas van Slobbe & Marjan Minnesma

Onlangs zijn ons kort na elkaar twee dierbare bondgenoten overleden. Op 15 mei 2026 overleed Thomas van Slobbe, oprichter/directeur van Stichting wAarde, en op 22 mei 2026 Marjan Minnesma, oprichter/directeur van Stichting Urgenda. Beiden speelden op hun eigen manier een belangrijke rol in de be-

scherming en waardering van onze leefomgevingen en waren invloedrijke stemmen in het maatschappelijk debat daaromheen. Met hun heengaan verliest de VNC niet alleen twee goede vrienden en metgezellen, maar verliest Nederland ook twee sterke pleit-bezorgers voor een mooiere wereld.

Als oprichter en directeur van de Stichting wAarde heeft Thomas van Slobbe zich 25 jaar lang ingezet voor natuurbeleving en herwaardering van het landschap. Hij bedacht als pionier van het wildplukken de term 'smulbos', blies het heggenvlechten nieuw leven in en kende veel succes met zijn campagne 'bomen voor koeien', bedoeld om vee in schaduwloze weilanden verkoeling te bieden met de aanplant van bomen.

Daarnaast schreef hij talloze boeken, onder meer over de korenwolf, natuurvervaging en vlechthekken.

Thomas was meer dan een goede bekende van de VNC. Door de jaren is hij bij allerlei facetten en projecten betrokken geweest, zowel van de VNC als haar voorganger Das&Boom. Bovendien deelden wij een kantoorpand met zijn Stichting wAarde.

Zijn aanwezigheid in Huis Wylerberg was altijd vertrouwd. Regelmatig liep Thomas even bij ons binnen om een praatje te maken of te brainstormen als hij weer eens een nieuw idee had om de natuurwereld op te schudden, zoals alleen hij dat kon.

Eind 2024 hief Thomas zijn eigen Stichting wAarde op. Niet veel later werd hij ernstig ziek. We gunden hem een lang en gezond pensioen, maar het mocht niet zo zijn.

Marjan Minnesma verwierf landelijke bekendheid toen haar stichting Urgenda de klimaatzaak tegen de Nederlandse staat won. Marjan stond echter voor veel meer dan alleen het klimaat, en had een grote liefde voor alles wat leefde. Zij maakte zich hard voor het landschap en het redden van de laatste planten en dieren die daar in voorkomen. Wij hebben jarenlang samen opgetrokken en ons ook bij onze eigen projecten gesteund gezien door Marjan en Urgenda.

Zo heeft Urgenda enkele jaren geleden nog financieel bijgedragen aan de landschappelijke inrichting van een landbouwperceel in Wijchen. Mede dankzij deze donatie konden wij het landschap aankleden met heggen en een boomgaard en daarmee een belangrijke schakel voltooiën in het Nederlands Natuurnetwerk. Zeer recent droeg Urgenda ook financieel bij aan een belangrijk onderdeel van houtwalherstel in Drenthe. Dankzij de donatie van Urgenda kunnen primula's die bij de vervallen houtwal waren verdwenen worden opgekweekt. Deze bijzondere sleutelbloem zal later in het project worden teruggezet waar hij thuishoort bij de inmiddels herstelde houtwal.

Voor de blijvende impact die Marjan en Urgenda voor onze leefomgeving hebben gecreëerd zijn wij eeuwig dankbaar. We hadden samen nog zo veel meer willen bereiken.

OP DEZE PLEK AFWISSELEND COLUMNS VAN VNC-DIRECTEUR
GERTJAN SENGERS EN VNC-OPRICHTER JAAP DIRKMAAT.

Niets doen: een vorm van generatie-egoïsme?

Bomenridders en bomenwachters: nobele strijders voor natuur. Met hun hart op de juiste plek strijden ze voor het groen in onze leefomgeving. Deze regionale of lokale organisaties zetten zich in voor de bescherming van (monumentale) bomen, proberen onnodige kap te voorkomen en geven voorlichting aan burgers en adviseren gemeenten.

Onze organisatie wordt ook regelmatig aangeschreven door bezorgde burgers, buitenlui en leden met het verzoek of we het kappen van bomen en landschapselementen kunnen tegengaan. Vaak zijn deze zorgen terecht! Want in ons land van boomplantdagen en bosstrategieën wordt er nog altijd lichtzinnig omgesprongen met de bomenstand. Regelmatig moeten bomen wijken voor ruimtelijke ontwikkelingen, terwijl met ze een beetje moeite prima behouden hadden kunnen blijven. Of bomen worden (illegaal) gekapt omdat ze in de weg staan.

Het is voor ons onmogelijk om overal in Nederland ogen in het veld te hebben en voor iedere boom de strijd aan te gaan. Maar gelukkig zijn er de Bomenstichting en lokale organisaties, zoals de bomenridders waar we mensen naartoe kunnen doorverwijzen. Zonder hen zouden we omkomen in het werk en vastlopen, net zoals de politie afhankelijk is van boa's. Lokale mensen zijn onze ogen en oren in het veld, dus hulde voor hun betrokkenheid!

De oproepen die bij ons binnenkomen proberen we wel altijd snel te beoordelen. We komen dan ofwel zelf in actie, helpen we mensen op weg met advies of verwijzen we ze door naar lokale organisaties.

Echter bij een enkel geval komen we tot de conclusie dat de zorg voor de kap van bomen niet terecht is. Voor behoud van landschapselementen en de biodiversiteit is de zaag namelijk noodzakelijk. Heggen, knotbomen, houtwallen en elzensingels hebben allemaal baat bij regelmatig onderhoud. Dat betekent vlechten, knotten of afzetten, zoals in heel Europa al eeuwen gebeurt. Dit is echter niet altijd bekend bij bezorgde burgers. Het hanteren van de zaag kan veel discussie doen oplaaien.

Dat ondervond ook Landschap Overijssel. Zij wilden houtwallen aan weerszijden van een weg in Hellendoorn herstellen door het achterstallig beheer weg te werken. De houtwallen werden vroeger eens in de 15 jaar teruggezet, zoals gebruikelijk is en goed is voor behoud van de vitaliteit en de biodiversiteit van het element. Maar in dit geval was er al ruim veertig jaar geen onderhoud meer gepleegd, en waren de eikenhakhoutstoven inmiddels uitgegroeid tot flinke bomen. Hoog tijd dus voor een nodige onderhoudsbeurt. Maar hiertegen trokken de buurt en de bomenridders ten strijde; het terugzetten van deze houtwal moest gestopt worden! Dit terwijl Landschap Overijssel het juist wilde beheren om het element ook voor de toekomst te behouden. Doorgegroeide hakhoutstoven bezwijken onder hun eigen gewicht en het wallichaam erodeert en kwijnt langzaam weg, totdat er nog een rijtje bomen staat en niemand zich nog kan herinneren dat er ooit een prachtig rijk begroeide wal lag. Beheer is echter maatwerk en fasering is cruciaal. Sommige bomen moet je sparen en selecteren als vrij uitgroeiende bomen en som-

Foto's: Valentijn te Plate

Hakhoutbeheer, hier bij een houtwal. Het hout moet periodiek worden afgezaagd. Vroeger was dit hout nodig als gebruikshout, voor de bouw van stallen, brandhout voor bakovens, of het maken van gereedschapsstelen. Deze hakhoutstoven lopen gewoon weer uit, om bij een volgende onderhoudsbeurt weer nieuw gebruikshout te leveren. Geen periodiek onderhoud betekent het einde van dit landschapselement. Niets doen is geen optie.

Links: Heggen, knotbomen, houtwallen en elzensingels hebben allemaal baat bij regelmatig onderhoud. Dat betekent vlechten, snoeien, knotten of afzetten, zoals in heel Europa al eeuwen gebeurt.

mige hakhoutstoven moet je in fases afzetten. Maar door niets te doen zal de houtwal uiteindelijk verdwijnen.

‘Niets doen’ komt veel voor. Er is zoveel groen verdwenen dat we ons krampachtig vastklampen aan de laatste restjes. Iedere ingreep wordt beschouwd als verlies, zelfs als die noodzakelijk is voor behoud en maar even voor een ander landschapsbeeld zorgt. Is verzet tegen onderhoudsmaatregelen generatie-egoïsme? Tegenhouden van noodzakelijke onderhoud zorgt ervoor dat landschapselementen als houtwallen uiteindelijk zullen verdwijnen. Zo ontzeg je de volgende generatie de kans te genieten van de schoonheid en rijkdom van houtwallen. We stoppen met beschermen het landschap van onze eigen generatie ten koste van de generaties na ons.

Eerst verzuimen we jaren om beheer uit te voeren, en vervolgens doen we maar niks meer omdat het ‘te laat’ is. Met deze instelling gaan we er niet komen. Maar bovenal is het treurig dat we moeten redeneren vanuit armoede in plaats van rijkdom. Laten we weer zorgen dat er duizenden kilometers houtwallen bijkomen! Dan valt het niet eens meer op als periodiek een houtwal wordt teruggezet voor onderhoud. Die groeit en bloeit vervolgens alweer rijkelijk voordat eentje verderop moet worden teruggezet.

Gertjan Sengers, directeur

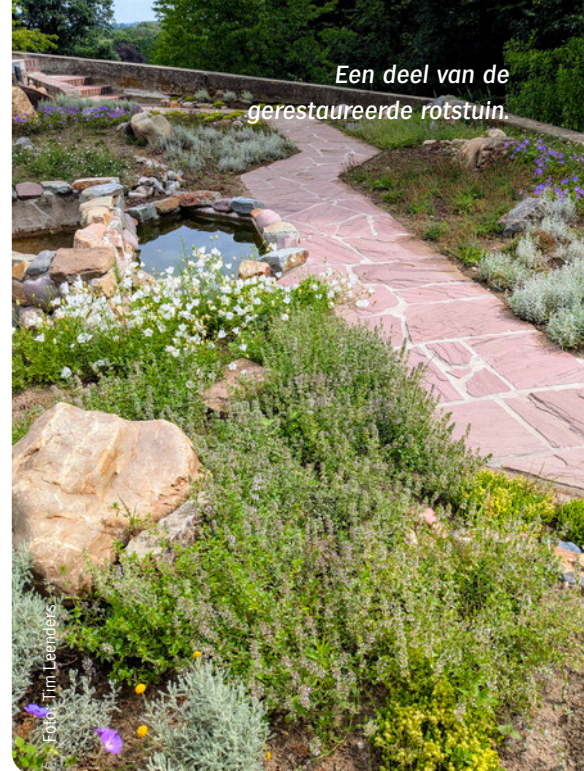
Historische rotstuijn Huis Wylerberg hersteld

Het meer dan honderd jaar oude Rijksmonument Huis Wylerberg in Beek-Ubbergen is sinds medio jaren tachtig de thuisbasis van de VNC en haar voorganger Vereniging Das&Boom. Vanwege het honderdjarig bestaan van het huis in 2024 hebben we al een aantal binnenruimtes in oude luister hersteld. Nu is ook de oude rotstuijn achter het huis in oude staat teruggebracht.

De afgelopen maanden hebben de experts van De Erfgoedhovenier met veel zorg, liefde en oog voor detail gewerkt aan herstel en aanleg van dit karakteristieke onderdeel van het terrein rondom Huis Wylerberg. Het is een zorgvuldige reconstructie geworden van de oorspronkelijke rotstuijn zoals die er zo'n honderd jaar geleden ook uit moet hebben gezien.

In 2023 is de bijzondere tuin rondom Huis Wylerberg erkend als Rijksmonument. Het huis zelf heeft deze erkenning al sinds 1986. Huis en tuin vormen nu dus een gezamenlijk monument, zoals architect Otto Bartning hun ontwerp als ‘gesamtkunstwerk’ ook bedoeld had.

Marie Schuster, eerste bewoonster en opdrachtgeefster voor de bouw van Huis Wylerberg, hier tussen 1925 en 1935 gefotografeerd in de oorspronkelijke rotstuijn van het huis.

Een deel van de gerestaureerde rotstuijn.

Foto: Valentijn te Plate

Terugblik op een 'buitengewone' algemene ledenvergadering

Een deel van het prachtige Landgoed Buitengewoon.

Op zaterdag 20 juni jl. vond de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de VNC plaats. Dit jaar streken wij neer op Landgoed Buitengewoon in Groesbeek. Eigenaren Laura en Eric Fleuren heetten de leden een warm welkom (het was dan ook 30+ graden) en leidden hen na de vergadering rond over hun prachtige landgoed.

Sinds 2016 timmeren zij hier hard aan de weg en hebben het ruim 5 hectare grote landgoed inmiddels omgetoverd tot een landschappelijke oase bestaande uit onder meer heggen, houtwallen, een boomgaard en een grote poel. Talloze diersoorten hebben het landgoed al weten te vinden, waaronder de patrijs.

Niet voor niets beloonden wij Landgoed Buitengewoon in 2023 met de Gouden Mispel.

Wij danken Laura en Eric voor hun gastvrijheid en alle leden voor hun aanwezigheid en betrokkenheid. Graag tot volgend jaar!

Foto: Valentijn te Plate

Wij worden gesteund door

Herfstactie: meer meters in het veld dankzij nieuwe app

Over enkele dagen ontvangt u onze Herfstactie. Bij alle werkzaamheden van onze groenploeg hoort ook de nodige administratie: urenregistratie, factureren, en registratie van uitgevoerde aanleg- en onderhoudswerkzaamheden. Uw bijdrage willen we inzetten voor de ontwikkeling van een app waarmee we de verschillende softwaresystemen efficiënt op elkaar kunnen laten aansluiten.. Dit bespaart veel tijd, waardoor meer tijd beschikbaar komt voor meters maken!